

най лексікі ў спартыўнай мове з’яўляецца заканамерным і, хутчэй за ўсё, непазбежным, па-першае, па прычыне гістарычнай узаемасувязі вайны і спорту, па-другое, па прычыне падобнага характару правіл многіх спартыўных гульняў і баявых дзеянняў, па-трэцяе, па прычыне імкнення да экспрэсіі ў апісанні спартыўных відовішчаў. Працэс метафарызацыі ваеннай лексікі ў спорце з’яўляецца прадуктыўным, паколькі можа ўносіць новыя моўныя адзінкі” [2, с. 69]. Прыведзеныя прыклады пранікнення ваеннай лексікі ў спартыўную тэрміналогію дазваляюць гаварыць аб адноснай адкрытасці той ці іншай тэрмінасістэмы, аб узаемаабмене паміж тэрмінасістэмамі.

Аналіз паказаў, што 56% прааналізаваных тэрмінаў-сінонімаў з’яўляюцца спрадвечна беларускімі, а 44% – запазычанымі.

Заклучэнне. Распаўсюджанасць сінонімаў аказвае ўплыў на іх дастаткова частае ўжыванне і выкарыстанне ў тэрміналогіі, хоць існаванне гэтай з’явы лічыцца парушэннем галоўнага патрабавання да тэрміна – варыянтнасці. Існаванне сінаніміі з’яўляецца адыходам ад асноўных патрабаванняў, прад’яўляемых да тэрміна як носбіта спецыяльнага значэння. Прааналізаваўшы з’яву сінаніміі ў спартыўнай тэрміналогіі ў этымалагічным аспекце, можна сцвярджаць, што працэс станаўлення сучаснай беларускай спартыўнай тэрміналогіі на цяперашнім этапе канчаткова не завершаны.

1. Баханькоў, А. Я. Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / Пад рэд. А. Я. Баханькова. – Мінск: Навука і тэхніка, 1994. – 463 с.
2. Елистратов, А. А. Военная лексика в языке спорта / А. А. Елистратов // Русская речь. – 2005. № 2. – С. 64–69.
3. Ляшчынская, В. А. Беларуская мова. Тэрміналагічная лексіка / В. А. Ляшчынская – Мінск: РІВШ БДУ, 2001. – 254 с.

РАМАНС ЯК ЖАНР ЛЮБОЎНАЙ ЛІРЫКІ Ў ПАЭЗІІ ЯНКІ КУПАЛЫ І МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

Мосін А.Я.,

*магістрант ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Бароўка В.Ю., доктар філал. навук, прафесар*

Беларуская любоўная лірыка ў пачатку ХХ стагоддзя перажывала час свайго станаўлення. Яна абапіралася на традыцыйныя літаратурныя і фальклорныя жанры. Адным з традыцыйных жанраў любоўнай лірыкі лічыцца раманс. Само слова “раманс” першапачаткова азначала “твор, напісаны на раманскай мове”. Потым рамансам сталі называць твор, напісаны дзеля таго, каб пакласці яго на музыку. Па фармальных прыкметах раманс – гэта невялікі лірычны твор, страфічны ці астрафічны, меладычны па танальнасці. Раманс як твор пакладзены на музыку прыйшоў уласна ў паэзію ў перыяд Сярэднявечча, а росквіту дасягнуў у ХVIII стагоддзі. Важнай змястоўнай асаблівасцю раманса з’яўляецца наяўнасць элегічных матываў, фармальнай – меладычнасць. Гэта форма мала даследавана ў беларускім літаратуразнаўстве, што вызначае актуальнасць яго асэнсавання.

Мэта дадзенай работы заключаецца ў выяўленні асаблівасцей жанру раманса ў творчасці Я. Купалы і М. Багдановіча.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання паслужылі вершы двух нацыянальных паэтаў, а асноўным метадам стаў структурна-тыпалагічны.

Вынікі і іх абмеркаванне. Да жанру раманса ў беларускай любоўнай лірыцы пачатку ХХ стагоддзя першымі звярнуліся такія выдатныя паэты, як Янка Купала і Максім Багдановіч. Названыя творцы – людзі высокай культуры, якія нядрэнна ведалі класіку, любілі музыку. Рамансы на пачатку ХХ стагоддзя захоўвалі цікавасць да сябе з боку адукаваных людзей, мелі пэўнае хаджэнне ў шляхецкім асяроддзі. Янка Купала ведаў папулярныя рамансы свайго часу, часам іранізаваў з аматараў выканання рамансаў. Яркі прыклад таму – эпізод у знакамітай п’есе “Паўлінка”, калі пан Быкоўскі няўдала спявае на вясчорках у доме Крыніцкіх “Чёрную шаль”. Рамансы Я. Купалы прысвечаны тэме нешчаслівага, непадзельнага кахання. Творы гэтага паэта напоўнены сумам, усведамленнем драматызму жыцця. Лірычны герой раманса “Да N.” успамінае:

Нядаўна з табой мне спаткацца прыйшлося,
Нядаўна са мной першу стрэчу вяла,

А вызнаў, што ўжо з табой шмат пражылося,
Шмат мела пацех і шмат слёз праліла [1, с. 97].

Прадмет захаплення лірычнага героя – свайго роду фатальная жанчына, у незвычайнасці якой ён перакананы:

...ў ясныя вочы гляджу твае, пані,
То бачу, што іншая ты, як ўсе [1, с. 97].

У стане закаханасці лірычны герой не разумее, што з ім адбываецца. Пасля высвятляецца, што таямнічая Н у творы выклікае ў лірычнага героя не толькі і не столькі пачуццё кахання, колькі пачуццё любові:

І соладка сэрцам сваім не раз чую,
Што я не жадаю цябе, а люблю.
Люблю, як сястрыцу сваю дарагую,
Шаную, як родную матку сваю [1, с. 97].

Матыў непадзельнага кахання асноватворны ў рамансе “Не глядзі...”. Па светабачанні Янка Купала – паэт рамантычнага складу, таму каханая лірычнага героя надзелена дэманічнымі ўласцівасцямі:

Не глядзі на мяне, не глядзі, адыйдзі,
Не чаруй так сабой і на яве і ў сне!
Ты смяешся з мяне... Дык ідзі ж, не глядзі,
Бо замучыш, загубіш мяне! [1, с. 106].
Пачуццё да таямнічай каханай адбірае спакой:
Погляд вочай тваіх душу змучыў маю,
Праз яго я сябе не змагу аніяк:
То я рвуся к табе, тр, як слуп той, стаю,
То жалею цябе, то кляню горка так [1, с. 106–107].

У рускіх і польскіх рамансах XIX стагоддзя герой звычайна быў ахвярай свайго пачуцця, у дадзеным рамансе Янкі Купалы лірычны герой не столькі ахвяра кахання, колькі ахвяра сацыяльных абставін. Ён пазбаўлены шчасця, бо каханая выбірае не ўзаемнае пачуццё, а выгаду, багацце. Закаханы вымушаны адмовіцца ад свайго пачуцця:

Дык ідзі, не глядзі! Я баюся цябе;
Не мая ты цяпер і не будзеш маёй.
Дык ідзі, бо загубіш мяне і сябе,
Бо кіпіць мая кроў, сэрца рвецца з грудзей! [1, с. 107].

Гэты твор надзвычай меладычны за кошт стопаў анапеста і лексічных паўтораў. Да рамасаў можна залічыць Купалаў і верш “Чорныя вочы”:

Што, скажыце, цямнейшым на свеце ад ночы?
–Дзявочыя чорныя вочы.

Што больш мае і тайнаў, і чараў, як ночы?
–Дзявочыя чорныя вочы.

Што няведама дзе завядзе, як мрак ночы?
–Дзявочыя чорныя вочы.

Што нас губіць, як гінуць зблудзіўшыя ночай?
–Дзявочыя чорныя вочы.

А што любім, хоць жудкім, як цёмныя ночы?
–Дзявочыя чорныя вочы [1, с. 245].

Строгая амёбейная кампазіцыя, рэфрэны надаюць твору меладычнасць.

Аўтарам самага знакамітага раманса ў беларускай літаратуры пачатку XX стагоддзя быў Максім Багдановіч. На думку Л. Зубарава, раманс “Зорка Венера” Багдановіч прысвяціў Ганне Какуевай: “Увесь вечар ён правёў адзін на прыстані, углядаючыся ў зорнае неба: яму здавалася, што Аня ў гэты час таксама шукае іх любімую зорку і не можа не адчуваць, што і ён глядзіць на Венеру. Успомніўся першы вечар у Какуевых, Аня, якая іграла для яго... і Венера, любімая

зорка, якая ўзышла, каб асвятціць чароўным святлом. У гэты ж вечар Максім напісаў раманс і рашыў уключыць яго ў зборнік вершаў, які меркаваў выдаць асобнай кніжкай” [2, с. 139].

Раманс мае эпіграф з твора Сюлі Прудона:

Калі заблішчыць гэта зорка,
Самая цудоўная, самая далёкая,
Скажыце ёй, што ёй належыць маё каханне,
О, апошнія з чалавечага роду [3, с. 100].

“Зорка Венера” вылучаецца спавядальнай маналагічнасцю, змястоўна-кампазіцыйным элементам выступае гісторыя былога, але незабыўнага кахання. Агульны настрой твора элегічна-аптымістычны. Закаханы лірычны герой спадзяецца на ўваскрасенне кахання і просіць каханую:

Глянь іншы раз на яе, – ў расстанні,
Там з ёй зліём мы пагляды свае...
Каб хоць на міг уваскрэсла каханне,
Глянь іншы раз на яе... [3, с. 100].

Багдановічаўскі раманс – твор меладычны, эмацыянальна-экспрэсіўны з дарэчным увядзеннем метафарычнай вобразнасці.

Заклучэнне. Жанр раманса ў любоўнай лірыцы Янкі Купалы і Максіма Багдановіча выяўляе індывідуальнасць кожнага з паэтаў. Янка Купала падкрэслівае дысгарманічнасць свету, якая драматызуе чалавечыя пачуцці, а Максім Багдановіч – магчымасць гармоніі, якая нараджае і спеліць надзеі на лепшае.

1. Купала, Я. Поўны збор твораў: у 9 т. – Т. 1 / Я. Купала. – Мінск: Маст. літ., 1995. – 462 с.
2. Зубараў, Л. Максім Багдановіч / Л. Зубараў. – Мінск: Універсітэцкае, 1989. – 263 с.
3. Багдановіч, М. Выбранае / М. Багдановіч. – Мінск: Маст. літ., 1977. – 192 с.

АНГЛИЦИЗМЫ В РУССКИХ СМИ В XXI ВЕКЕ

Мурадов Л.,

*студент 4 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Барковская Я.Л.*

Заимствование является неотъемлемой и необходимой составляющей частью процесса функционирования и исторического изменения языка, одним из основных источников пополнения словарного запаса. Заимствование обогащает язык, при этом, нисколько не вредя его самобытности. Заимствованная лексика, главным образом, отражает факты этнических контактов, социальные, экономические и культурные связи между языковыми коллективами. Заимствованные слова раскрывают жизнь вещей, понятий, они могут говорить о географическом месте возникновения новых предметов, вещей, об их творцах, о людях, прославившихся в той области, к которой относятся названные в их честь понятия и т.п. На сегодняшний день с английского языка динамично переходят заимствованные слова в русский язык. К тому же, железнодорожником этого процесса служит СМИ.

Цель данной работы – выяснить значение и причины заимствования английских слов в средствах массовой информации, а также показать на примере публикаций газет “7 дней”

Материал и методы. Материалом исследования выступают английские заимствования, зафиксированные в белорусской газете “7 дней”, в разделе “спорт”. Методы исследования: описательно-классификационный и аналитический.

Результаты и их обсуждение. Процесс заимствования английских слов имеет большое значение в развитии лексической системы русского языка, а также является важнейшим средством взаимодействия языков и культур. В газете “7 дней” нами были найдены и проанализированы следующие спортивные англицизмы:

1. Призер (англ. prizewinner) – человек, который получает награду.
2. Допинг (англ. dope, doping) – препарат, который позволяет улучшить спортивный результат.
3. Спортсмен (англ. sportsman) – человек, который занимается спортом.